د کندهار دولتي ښاري ښوونځيو د نارينه زده کوونکو د سويې ټيټوالي عوامل

عبدالرحمن اڅکزی او امين الله سالک

ملالۍ د لوړو زده کړو مؤسسې، د حقوقو او سياسي علومو پوهنځي استادان

abdulrahmanachakzai2019@gmail.com

0704782018

aminullah.salik@gmail.com

0704006019

لنډيز

ټولنې ته د غوره، مسلکي او په ملي او اسلامي روحيه د روزل سويو اشخاصو په وړاندې کولو کې د هغوی د سويې ټيټوالی او لوړوالی بنسټيز رول لري. د دې څېړنې موخې دا وې چې د کندهار دولتي ښاري ښوونځيو د نارينه زده کوونکو د سويې د ټيټوالي عوامل معلوم سي چې تر ډېره يادو موخو ته رسېدلي يو. داچې ځيني عوامل شتون لري چې د زده کوونکو د سويې پر ټيټوالی او لوړوالی مستقيم اغېز لري، نو دا هر څه د يادې موضوع پر اهميت دلالت کوي او اړتيا را منځ ته کوي چې په دې عنوان څېړنه وسي. بناءً، دغه څېړنه د کندهار د دولتي ښاري ښوونځيو د نارينه زده کوونکو د سويې ټيټوالي د عواملو اړوند تر سره سوې او لازم معلومات پکښې را ټول سوي دي. دا يوه ميداني څېړنه ده چې ډاټا ئې د کندهار دولتي ښاري ښوونځيو د ليسې دورې د ۱۸۰ نارينه زده کوونکو څخه د پوښتنليکونو په واسطه را ټوله سوې ده. تر لاسه سوې ډاټا د SPSS په واسطه تحليل سوې ده چې په پايله کې يې د زده کوونکو د سويې د ټيټوالي بېلا بېل عوامل لکه د کورنۍ، استادانو او ښوونځي له خوا نه تشويق، د اقتصادي ستونزو زياتوالی، د درس سره نه علاقه، په واسطه کامیابېدل، د زده کوونکو له لخوا د گېمونو، فلمونو، تليفون او انټرنيټ زيات کارول، د کورنۍ او مشرانو نه پاملرنه، د استادانو بې غوري، د مسلکي استادانو کمښت او پر خپلو مضامينو يې نه حاکميت، د مناسب درسي چاپيريال نه شتون، د زده کوونکو او استادانو له خوا غير حاضري، د درسونو زيات لوړ، د عملي، لابراتواري او ورزشي فعاليتونو نه شتون/ کموالی، د درسي کتابونو کمښت او په ټولنه کې د باسواده کسانو بې کاري پيژندل سوي دي چې په پايله کې يې هر کال د کانکور له لاري يو شمېر زده کوونکي د لوړو زده کړو د ترلاسه کولو په موخه پوهنتونو ته لار نه سي موندلای.

کليدي کلمې: زده‌کوونکی، سويه، ښاري ښوونځي، عوامل

پېژندنه (Introduction)

زده کړه او تعلیم د ټولنې د هر فرد اساسي حق دئ. د افغانستان د اساسي قانون له مخې اساسي تعلیمات د هیواد پر هر تبع اجباري دي، نو والدین، ټولنه او دولت مکلفیت لري چې د ټولنې ځوان نسل ته د تعلیم او تربیې زمینه برابره کړي. د ۱۳۸۲اساسي قانون، ۴۳ ماده دې موضوع ته داسې اشاره کوي: (زده کړه د افغانستان د ټولو اتباعو حق دئ چې د لیسانس تر درجې پورې وړیا د دولت له خوا تأمینېږي. دولت مکلف دئ چې په ټول افغانستان کې د متوازن معارف د عامولو او د منځنیو اجباري زده کړو د تأمین له پاره اغېزمن پروګرامونه طرح او تطبیق کړي او د مورنیو ژبو د تدریس له پاره په هغو سیمو کې چې پرې خبري کېږي لاره هواره کړي.). البته، زده کړه یوازې د نارینه وو، نه بلکې د ښځو حق هم دئ. د اساسي قانون ۴۴ ماده: (دولت مکلف دئ د ښځو د زده کړو د پراختیا او توازن د ایجاد په منظور د کوچیانو د زده کړو د ښه والي او په هیواد کې د بې سوادۍ د له منځه وړلو له پاره اغېزمن پروګرامونه طرح او تطبیق کړي). همدا زده کړه ده چې پر مټ یې کولای سو د ځان او نورو حقوق او وجایب و پېژنو او د ټولنې په پرمختګ کې خپل مسؤلیت په سم شکل اداء کړو. له همدې امله اساسي قانون د زده کړې حق د هر افغان له پاره په رسمیت پېژندلی او دولت یې مکلف کړی دئ چې د خپلو امکاناتو په نظر کې نیولو سره افرادو ته په هر ځای او هر وخت کې د متوازنې زده کړې زمینه برابره کړي. د اساسي قانون ۱۷ ماده: (دولت په بېلا بېلو سطحو کې د معارف د ودې او د دیني زده کړو د پراختیا، د جوماتونو، مدرسو او دیني مرکزونو د وضعې د ښه والي او تنظیم له پاره لازم تدبیرونه نیسي).

زده کړه د اسلام په مبارک دین کې هم له بنسټیزو حقوقو او ارزښتونو څخه ګڼل کېږي چې پر مټ یې انسان کولای سي ځان او خپل رب په ښه توګه وپېژني. د قرانکریم لومړنی پیغام چې بشریت ته یې راوړ زده کړه او علم وو. الله جل جلاله فرمایي: (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (١) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ (٢) اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ (٣) الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (٤) عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (٥).) ﴿العلق: ١- ٥﴾. ژباړه: اې پیغمبر صلی الله علیه وسلم! و وایه د خپل رب په نوم چې هغه ټول مخلوقات پیدا کړي دي. د کلکې سوې وینې له یوې ټوټې څخه یې انسان هست کړ، ولوله، او ستا رب ډېر مهربان دئ، چې هغه د قلم په مرسته انسان ته علم وښودئ، انسان ته یې هغه علم ورکړ چې هغه پرې نه پوهېدئ. په هر صورت، د دې له پاره چې زده کړېز او تعلیمي سیستم په سم شکل مخته ولاړ سي او د افرادو یاد حق په صحیح ډول تأمین سي، نو دولت د معارف قانون چې ۱۱ فصلونه او ۵۲ مادې لري د ۳ /۵ /۱۳۸۷ل. کال په ۹۵۵ ګڼه رسمي جریده کې خپور کړی دئ چې د تطبیق مرجع یې د پوهنې وزارت دئ او بنسټیزې موخې یې عبارت دي له: د ټولیز، متوازن او عادلانه ښوونیز او روزنیز نظام رامنځ ته کول، د اسلامپالنې، وطنپالنې او ملي یووالي د روحیې پیاوړتیا، د دیندارو او د ټولنې له پاره د ګټورو غړو په توګه د اطفالو او تنکیو ځوانانو روزل ... .

اوس په ټول افغانستان او په ځانګړې ډول په کندهار کې د بېلا بېلو عواملو (په سیاسي او اقتصادي برخو کې د دولت انزوا، د مسلکي بشري قوې فرار، د کرونا ناروغۍ خپرېدا، د بېکارۍ د کچې زیاتوالی، د نظام تغیرېدل او داسې نورو) له امله زده کړېز سیستم ټکنی سوی دئ. که څه هم فعلاً په کندهار کې دولتي ښاري ښوونځۍ د زده کوونکو پر مخ خلاصې دي، خو د امکاناتو د نه شتون او په ټولنه کې د حاکم غربت له امله په مناسب او معیاري شکل ښوونیز خدمات ټولنې ته نه سي وړاندې کولای، نو هغه موخه (د دیندارو او ټولنې له پاره د ګټورو غړو په توګه د اطفالو او تنکیو ځوانانو روزل...) چې د معارف په قانون کې دولت د ښوونیز سیستم له تطبیق څخه درلوده لاسته نه راځي. ځکه همدا اوس فعلاً پر بشپړ او هر اړخیز نصاب او مسلکي ښوونکو نه لرلو سربېره د کندهار دولتي ښوونځیو درې لکه زده کوونکي درسي کتابونه نه لري چې په پایله کې یې د زده کوونکو د سویې ټیټوالی رامنځ ته کېږي. ځکه په کانکور کې په کم تعداد د زده کوونکو کامیابېدل، په ځانګړې ډول د خپلې خوښې وړ پوهنځۍ ته، لوړې

زده کړې نه کول یا په جریان کې پرېښودل، په کاري محیط کې د دندې په تر لاسه کولو نه توانېدل او داسې نورو څخه په واضح ډول ښکاري چې د نومړو زده کوونکو سویې ټیټې دي.

د څېړنې ستونزه (Research Problem)

د بېلا بېلو عواملو له امله د دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې ټیټوالی او د یاد ټیټوالي د عواملو نه څرګندتیا هغه ستونزه وه چې دا اړتیا یې رامنځ ته کړه، تر څو په یاده برخه کې څېړنه وسي او د کندهار دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې د ټیټوالي اړوند رښتینې ډاټا را ټوله، تحلیل او د یوې منظمې څېړنې په شکل ټولنې ته وړاندې سي.

د څېړنې اهمیت (Significance of the study)

د هیواد جوړولو او ټولنې ته د مسلکي او غوره خدماتو تر سره کولو له پاره او په اسلامي او ملي روحیه د روزل سوو اشخاصو په وړاندې کولو کې د سویې د کچې ټیټوالی او لوړوالی بنسټیز رول لري. متاسفانه نن ورځ په افغانستان او په ځانګړې ډول د کندهار د دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو سویه د بېلا بېلو عواملو له امله ټیټه سوې ده چې په پایله کې یې د شریعت او قانون د غوښتنو او د ټولنې د اړتیاوو پر خلاف غیر مسلکي، غیر متعهد او په ټیټه سویه فارغ زده کوونکي ټولنې ته وړاندې کېږي چې د ټولنې د خدمت او ګټو د خوندیتوب پر ځای برعکس د ټولنې د اوږو بار ګرځي. بناءً، دا چې د سویې د ټیټوالي او کموالي کچه د جرایمو په زیاتوالي/کموالي او د ټولنې په جوړولو/ خرابولو کې رغنده رول لري. نو دا هر څه د یادي موضوع پر اهمیت دلالت کوي او دا اړتیا را منځ ته کوي چې په دې عنوان څېړنه وسي او هغه عوامل را برسېره سي چې د دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو سویه د ټیټوالي لامل ګرځېدلي دي.

د څېړنې موخه (Research Objective)

د کندهار دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې ټیټوالي عوامل معلومول.

د څېړنې پوښتنه (Research Question)

د کندهار دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې ټیټوالي عوامل څه دي؟

د څېړنې اړوند پخوانیو آثارو ته کتنه (Literature Review)

که څه هم د کندهار ښاري دولتي ښوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې ټیټوالي عواملو اړوند کومه مشخصه څېړنه یا لیکنه شتون نه لري، مګر بیا هم ځینې لیکنې شتون لري چې دلته یې د ځینو یادونه کېږي. منصوري (۲۰۱۳م). هیواد کې د کوچیانو او کارکوونکو غریبو ماشومانو د تعلیم ستونځې او د حل یو څو پیشنهادي لارې بیان کړې دي. په دې لیکنه کې د کوچیانو او غریبو کارکوونکو د تعلیم ستونځې لکه کوچیتوب او کورنۍ فقر او ناخوالې او هم یې د حل ځینې پیشنهادونه لکه یوازې ابتدایه تعلیم، یو معلمه سیار دهاتي ښوونځۍ، مضمون واره ښوونځۍ، تعلیمي سټېشنونه، لیلیه لیسې او داسې نور یکې توضېح او تشریح سوې دي.

نادم (۲۰۱۹م) د کندهار ښوونځیو زده کوونکې د کتابونو له کمښت سره مخ دي. په دې راپور کې د کتابونو نه شتون او د زده کړو په برخه کې یې پر منفي اغېز بحث سوی دئ. ندا (۲۰۱۹م) چرا شاګردان مکاتب دولتی نمی توانند در مسابقات بین المللی شرکت کنند؟. په دې راپور کې پر هغه عواملو بحث سوی دئ چې له امله یې د مکاتبو شاګردان نه سي کولای چې په نړی والو مسابقاتو کې ګډون وکړي. دوی د تدریس ټیټ کیفیت او د درسي لوازمو نه شتون د نه ګډون عوامل یاد کړي دي. آوا، مکاتب دولتی از کیفیت پایین برخوردار اند. په دې راپور کې د هیواد د بچیانو د تعلیم او تربیې په برخه کې د یوې قوي او ملي ارادې نه شتون او

د پوهنې وزارت عدم توجه د دوی د کیفیت د کموالی لامل ګڼل سوی دئ. نورمدین بلخېل (۲۰۱۸/۲/۳م) په ټولګي کي ځيني ښوونکو ته ولي زده کوونکي غوږ نه نيسي؟ په دې ليکنه کي پر تدريس د استاد نه حاکمیت، لازمه اماده ګي نه نيول، د ږغ لوړوالی او ټيټوالی، د شاګردانو له سوې سره مناسب تدريس نه کول، لغت پراني، د عقايدو توپير او داسي نور عوامل يې په ټولګی کي ښوونکي د شاګردانو د غوږ نه نيولو لامل بللي دي.

نصيب الله ذکي(۲۰۲۲/٦/۱۰م) له ښوونځي څخه د زده کوونکو د تېښتي لاملونه. په دې ليکنه کي د کورنۍ نه پاملرنه، ناوړه او بد ملګري، په کورني چاپيريال کي د عاطفي نه شتون، د ماشومانو د تګ او را تګ اړوند د مناسب کنټرول نه شتون، کمزورۍ اقتصادي حالت، د تفريحي فرصتونو نه شتون، کورنی تاوتريخوالی، لازم نظارت نه شتون، په ناوړه نومونو د زده کوونکو مخاطب کول، د مور او پلار له لاسه ورکول، د پر تدريس د استاد نا حاکمیت، د ښوونځي د چاپيريال نه خونديتوب، د زده کوونکو له سويو سره د نصاب نه برابروالی، له کوره بهر د پلار ډېره بوختيا، په ټولګيو کي د زده کوونکو د شمېر زياتوالی، د کور او ښوونځي ترمنځ اوږد واټن او داسي نور له ښوونځي څخه د زده کوونکو د تېښتي لاملونه ګڼل سوي دي. خو د زده کوونکو د کورنيو او زده کړه يېزو مشکلاتو پېژندل او حلول، د پرامنه تفريحي او زده کړه يېزه چاپيريال برابرول، د والدينو کنټرول او څارل او زده کوونکو ته د يو ښه ذهنيت ورکول يې بيا له ښوونځي څخه د زده کوونکو د تېښتي د مخنيوي لارو چارو په توګه وړانديز کړي دي.

په پورتنيو څېړنو، ليکنو او راپورونو کي د کوچيانو، او کارګرو غريبو زده کوونکو پر تعليمي ستونزو، د کتابونو نه شتون، فقر او کورنی ناخوالو، په ټيټ کيفيت تدريس، د دولت پر عدم توجه او ځينو نورو موضوعاتو عام بحثونه سوي دي، خو په ځانګړې ډول د کندهار دولتي ښاري ښوونځيو د نارينه زده کوونکو سويې ټيټوالي د عواملو اړوند ليکنه/ څېړنه شتون نه لري، ځکه نو ياده موضوع د څېړني له پاره وټاکل سوه، ترڅو د کندهار دولتي ښاري ښوونځيو د نارينه زده کوونکو د سويې ټيټوالي عواملو په هکله کره او رښتيني معلومات راټول او د يوې منظمې او باکيفيته څېړني په شکل ټولني ته وړاندي سي.

مواد او میتودونه (Materials & Methods)

دا يوه مختلطه (کمي او کيفي) ميداني څېړنه ده چي د ۱۴۰۰ل. کال له جدي څخه د ۱۴۰۱ کال تر سرطان پوري د اووه مياشتو په ترڅ کي د کندهار دولتي ښاري ښوونځيو د نارينه زده کوونکو سويو د ټيټوالي عواملو معلومولو په اړه ترسره سوې ده. په دې څېړنه کي د کندهار له دولتي ښاري ښوونځيو څخه چي ټول تعداد يې (٥٩) ليسې دي چي د ليسې دورې د ټولو زده کوونکو تعداد يې (۱٥۲۲۸) دئ. د ياد شمېر ليسو څخه يې(٤۰) د نارينه زده کوونکو دي چي د ياد شمېر لېسو د لسم، يوولسم او دوولسم ټولګيو زده کوونکي دڅېړني نفوس شمېرل کېږي. له پورته ذکر سوو (٤۰) ليسو څخه د احتمالي (ترتيبي) نمونه ټولووني/ Probability - Systematic Sampling په اساس (۱۰) ښوونځي ټاکل سوي دي. البته؛ د يادو (٤۰) ښوونځيو د ليسې دورې (لسم – ٥٩٧٩ تنه، يوولسم – ٥۰۰۰ تنه او دولسم – ٤۲٤٩ تنه) وو چي د نارينه زده کوونکو مجموعي شمېر يې د (٤۰) ښوونځيو له حسابه (۱۰۳۲٤) تنه دئ چي (۱۰٪) يې (۲٥۸) تنه دي. د ډاټا ټولوني له پاره د پوښتنليک څخه استفاده سوې ده چي د پوښتنليک لمړی برخه لنډه مقدمه لرل، دوهمه برخه يې د جواب ويونکو د ځانګړتياوو په اړه وه او دريېمه برخه يې د څېړني پوښتنو ته چي د هو او نه، خو جوابه او خلاصي پوښتني يې لرلې ځانګړې سوې وه. داچي په څېړنه کي د موجودو محدوديتونو (چي په مناقشه کي يې يادونه سوې) له امله يې اندازه (۷٪) ته چي (۱۷۲) کسان کېږي را کمه سوې ده او پوښتنليکونه د ۱۷۲ تنو زده کوونکو له خوا جواب سوي دي. راټوله سوې ډاټا د IBM SPSS 26 په واسطه تحليل او په جدولونو کي تنظيم سوې ده. په څېړنه کي حقوقي او اخلاقي اړخونو ته پوره توجه سوې ده.

نتايج (Results)

د پوښتنلیک لمړی برخه د جواب ويونکو اړوند معلوماتو ته ځانګړې سوې وه، چي د هغه له مخي د پوښتنلیک د جوابوونکو د ځانګړتیاوو په اړه په لاندي جدول کي معلومات لیکل سوي دي.

لومړی جدول: د جواب ويونکو ټولنيز معلومات (نمونه = ۱۷۲)

د متحول نوم (Variable)	تعداد (Frequency)	فیصدي (Percentage %)
ښوونځي		
ظاهرشاهي لېسه	۱۷	۹,۹
عظیم الله لېسه	۱۵	۸,۷
عبدالاحد کرزي لېسه	۱۹	۱۱
عبدالقدیم پتیال لېسه	۱۸	۱۰,۵
احمدشاه بابا لېسه	۱۹	۱۱
حاجي میرویس خان نیکه لېسه	۱۸	۱۰,۵
سیدجمال الدین افغان لېسه	۱۹	۱۱
عربو کلا لېسه	۱۸	۱۰,۵
مشرقي لېسه	۱۲	۷
صوفي صاحب ذکور لېسه	۱۷	۹,۹
ټولګي	**شمېر**	**فیصدي**
لسم ټولګی	٦٦	۳۸,۴
یوولسم ټولګی	۵۰	۲۹,۱
دوولسم ټولګی	۵٦	۳۲,٦
په ټولګي کي درجه	**شمېر**	**فیصدي**
۱ - ۱۰	۱۱۸	٦۸,٦
۱۰ - ۲۰	۴۱	۲۳,۸
۲۰ - ۳۰	۱۰	۵,۸
۳۰ - ۴۰	۳	۱,۷
عمر / سن	**شمېر**	**فیصدي**
۱۵ – ۱۸	۱۲	۷
۱۹ – ۲۰	۱۰۰	۵۸,۱
۲۱ – ۲۵	۵۸	۳۳,۷
له ۲۵ لوړ	۲	۱,۲
مدني حالت	**شمېر**	**فیصدي**
مجرد	۱٦۴	۹۵,۳
متاهل	۸	۴,۷

اقتصادي حالت	شمېر	فيصدي
ډېرښه	۱۰	۵,۸
ښه	۴٦	۲٦,۷
متوسط	۷۳	۴۲,۴
کمزوری	۲۵	۱۴,۵
ډېرکمزوری	۱۸	۱۰,۵

د پوښتنليک دوهمه برخه د څېړنې اړوند پوښتنو ته ځانګړې سوې ده چې تحليلي بڼه ئې په لاندې جدول کې راوړل سوې ده.

دوهم جدول: هو او نه پوښتنې

پوښتنه	جواب	تعداد	فيصدي
په ښوونځي کې د لاسته راوړنو او ستونزو په اړه د والدينو پوښتنه کول	هو	۱۱۴	٦٦,۳
	نه	۵۸	۳۳,۷
د ښوونځي د ادارې له لوري د تدريسي لوازمو او امکاناتو برابرول	هو	٦۳	۳٦,٦
	نه	۱۰۹	٦۳,۴
د برابرو سويو امکاناتو په واسطه د درسي اړتيا پوره کېدل	هو	٦۵	۳۷,۸
	نه	۱۰۷	٦۲,۲
د ښوونځي له لوري په سياليو کې د ګډون زمينه	هو	۵۵	۳۲
	نه	۱۱۷	٦۸
د ادارې له لوري د ورزش او لوبو د زمينې برابرېدل	هو	۸۵	۴۹,۴
	نه	۸۷	۵۰,٦
د ښوونځي د مدير يا سرمعلم له لوري له ټولګي څخه نظارت	هو	۱۳۱	۷٦,۲
	نه	۴۱	۲۳,۸
د درسي کتابونو بشپړوالی	هو	۷۳	۴۲,۲
	نه	۹۹	۵۷,٦
د پوهنې رياست له لوري ستونزو ته رسيده ګي	هو	۳۲	۱۸,٦
	نه	۱۴۰	۸۱,۴
د استادانو مسلکي والی	هو	۱۳۰	۷۵,٦
	نه	۴۲	۲۴,۴
د درس ترڅنګ د کورسونو (انګليسي، کمپوټر او نور...) تعقيب	هو	۴۷	۲۷,۳
	نه	۱۲۵	۷۲,۷
د ښوونځي ترڅنګ بل کار/ دنده	هو	۱۲۳	۷۱,۵
	نه	۴۹	۲۸,۵

دریيم جدول: څو جوابه پوښتنې

پوښتنه	جواب	تعداد	فیصدي
له ښوونځي څخه تر فارغېدو وروسته پلان	لوړې زده کړې کوم	۱۰۵	٦۱,۵
	دنده پيداکوم يا ازاد کاروبار کوم	٦۷	۳۸,۹۵
د تعليمي کال په جريان کې له ښوونځي او زده کړييز چاپيريال څخه د والدينو ليدنه او نظارت	يو ځل	۹٦	۵۵,۸
	دوه ځلې	۳۲	۱۸,٦
	درې ځلې	۲۰	۱۱,٦
	څلور ځلې	۲۴	۱۴
ښوونځي ته نه تللو، ناکامېدلو، غير حاضرۍ کولو يا نمرو د کموالي په صورت کې د کورنۍ غبرګون	بد وي	۹۸	۵۷
	بې تفاوته وي	۲۲	۱۲,۸
	ښه وي	۵۲	۳۰,۲
د استادانو له تدريس څخه رضايت	راضي يم	۹۵	۵۵,۲۳
	راضي نه يم	۷۷	۴۴,۷٦
د استادانو له تدريس څخه د نه رضايت دليل	غير مسلکي دئ	۵۳	۳۰,۸
	تدريس ته امادګي نه نيسي	۴۱	۲۳,۸
	ډېرې غيرحاضرياني کوي	۲۵	۱۴,۵
	په اړوند مضمون حاکميت نه لري	۲۷	۱۵,۷
	تحصيلي درجه يې ټيټه ده	۴	۲,۳
	درسي ميتود يې معياري نه دئ	۱٦	۹,۳
	د زده کوونکو ترمنځ تبعيضي چلند	٦	۳,۵
په ټولګي کېګروپي او عملي کارونه کول	هر وخت يې کوي	۱۷	۹,۹
	ځيني وختونه يې کوي	۱۰۷	۵۹,۹
	هيڅ وخت يې نه کوي	۵۲	۳۰,۲
هغه لوبې او وسايل کوم چې زده کوونکې لاس رسی ورته لري	ګېمونه	۴۰	۲۳,۳
	فوټبال	۵۰	۲۹,۱
	کرکيټ	۴۷	۲۷,۳
	واليبال	۳	۱,۷
	کلب	۱۵	۸,۷
	فلم او سريال	٦	۳,۵
	سندرې او ترانې	۱۱	٦,۴

څلورم جدول: له ښوونځي څخه تر فارغېدو وروسته پلان او اقتصادي حالت ترمنځ اړيکه

اقتصادي حالت	ښه او متوسط اقتصادي حالت	کمزوری اقتصادي حالت
تر فارغېدو وروسته څه غواړئ چې ترسره يې کړئ؟		
لوړې زده کړې کوم	۸۱	۲۴
دنده پيدا کوم يا آزاد کاروبار کوم	۴۸	۱۹

پنځم جدول: د استادانو مسلکيتوب او د هغوی له تدريس څخه رضايت

د استادانو مسلکي والی	هو	نه
د استادانو له تدريس څخه څومره راضي ياست؟		
راضي يم	۸۶	۹
راضي نه يم	۴۴	۳۳

د پورتنيو پوښتنو ترڅنګ په پوښتنليک کې دوې خلاصې پوښتنې هم راوړل سوې وې، ترڅو زده کوونکي په آزاد ډول د هغوی د سويې د ټيټوالي د عواملو او د سويې د لوړوالي اړوند خپل نظرونه شريک کړي چې زياترو يې خپل نظرونه په لاندې ډول ليکلي ول.

ستاسې په نظر د زده کوونکو د سويې د ټيټوالي عوامل څه دي؟

د پورتنۍ پوښتنې په جواب کې اکثريت زده کوونکو خپل نظرونه په دې ډول ليکلي ول؛ د کورنۍ، استادانو او ښوونځي له خوا نه تشويق، د اقتصادي ستونزو زياتوالی، د درس سره نه علاقه، په واسطه کامياېدل، د زده کوونکو له لخوا د ګېمونو، فلمونو، تليفون او انټرنيټ زيات کارول، د کورنۍ او مشرانو نه پاملرنه د زده کوونکو پر سويې مستقيم اغېز کړی دئ. ددې ترڅنګ هغوی ليکلي چې د استادانو بې غوري، د مسلکي استادانو کمښت او پر خپلو مضامينو د استادانو نه حاکميت نوري هغه ستونزې دي چې زده کوونکي نه سي کولای په مؤثره توګه تعليم او تربيه ترلاسه کړي. سربېره پردې، د درس له پاره د مناسب چاپېريال نشتون، د زده کوونکو له خوا غيرحاضري، د درسونو زيات لوړ، د عملي، لابراتواري او ورزشي فعاليتونو نشتون، د درسي کتابونو کمښت او په ټولنه کې د باسواده کسانو بې کاري نور هغه لوی عوامل دي چې د زده کوونکو پر زده کړو او د هغوی پر سويې يې منفي اغېز کړی دئ.

د زده کوونکو د سويې د لوړوالي له پاره بايد څه وسي؟

د پورتنۍ پوښتنې په جواب کې زيات زده کوونکي په دې نظر ول چې بايد زده کوونکي د کورنۍ، استادانو او ښوونځي له خوا تشويق سي تر څو يې د درس سره علاقه زياته سي. استادان دې په درسو کې د ګروپي کارونو ترڅنګ نور ميتودونه هم وکاروي او د زده کوونکو څخه دې د تېر درس پوښتنې وکړي او کورنۍ دندې دې ورکړي. ددې ترڅنګ، زده کوونکو ته دې د اړتيا وړ درسي لوازم اماده سي او د دوی د استعدادونو د راښکاره کولو له پاره دې د هغوی ترمنځ سيالۍ او نور تشويقي پروګرامونه جوړ سي. د کورنۍ او مشرانو له خوا دې په منظم ډول و څارل سي. استادان دې مسلکي سي او په ټولګي کې دې ډېر کار په زده کوونکو وسي. په ساينسي مضامينو کې دې په زده کوونکو د عملي کارونو له پاره لابراتوارونه جوړ سي. سربېره پردې، د زده کوونکو والدين دې مکاتبو ته وخت پر وخت راوغوښتل سي او د هغوی د اولادو د زده کړو په اړه دې معلومات ورکول سي. دوی دا هم ليکلي دي چې؛ د معارف رياست او د مکتب د مديريت له خوا دې د ټولګيو څخه منظم نظارت وسي.

مباحثه/ مناقشه(Discussion)

د دې څېړنې په پای کې ویلای سو هغه پوښتنې چې د کندهار دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو سویې د ټیټوالي د عواملو اړوند له موږ سره موجودې وې، د دې څېړنې په مرسته واضح سوې چې د زده کوونکو له لخوا د ګېمونو او فلمونو زيات کارول (۲٦،۸٪)، د کورنۍ او مشرانو نه پاملرنه (۵۵،۸٪)، د استادانو بې غوري، د مسلکي استادانو کمښت (۳۰،۸٪) ، پر خپلو مضامینو یې نه حاکمیت (۱۵،۷٪)، د درسي کتابونو کمښت (۵۷،٦٪)، د پوهنې ریاست له لوري اړوند ستونزو ته نه رسیده ګي (۸۱،۴٪)، د مناسب درسي چاپیریال نه شتون، د زده کوونکو او استادانو له خوا غیر حاضري، د درسونو زيات لوډ، د عملي، لابراتواري او ورزشي فعالیتونو نه شتون/ کموالی، د کورنۍ، استادانو او ښوونځي له خوا نه تشویق، د اقتصادي ستونزو زیاتوالی، د درس سره نه علاقه، په واسطه کامیابېدل، په ټولنه کې د باسواده کسانو بې کاري او هغه ستر او بنسټیز عوامل وو چې د زده کوونکو د سویو پر ټیټوالي یې مستقیم اغېز کړی دئ. د دې تر څنګ د کورنۍ، استادانو او ښوونځي له خوا د زده کوونکو تشویق، په ښوونځي کې عملي او ګروپي کارونه، د زده کوونکو د اړتیا وړ درسي لوازمو اماده کول، د زده کوونکو ترمنځ سیالۍ او تشویقي پروګرامونه په لار اچول، د کورنۍ او مشرانو له لوري په منظم ډول د زده کوونکو څارل، د استادانو مسلکي والی او د معارف ریاست او نورو باصلاحیته مقاماتو له لوري وخت پر وخت د ښوونځیو، استادانو، د زده کوونکو د درسي کیفیت او لوازمو اړوند څارنه د دوی په نظر هغه حل لارې وې چې د زده کوونکو د سویې په لوړوالي کې اغېزمنه مرسته کولای سي. البته، د دې څېړنې تر سره کولو پر مهال ځینو ستونزو شتون درلود چې عبارت وې له: د زیات نفوس څخه د مناسبې نمونې ټاکنه، د بشري قوې کمښت، د څېړنې او اهمیت په هکله یې د عامه پوهاوي نه شتون، د پوښتنلیکونو په جوابولو کې د زده کوونکو نه لېوالتیا، د وخت کموالی او د اداري او تدریسي کارونو د حجم زیاتوالی او داسي نور.

پایله(Conclusion)

د پورتنۍ څېړنې په پای کې دې پايلې ته رسېږو چې، زده کړه او تعلیم د ټولنې د ټولو افرادو اساسي حق دئ. کورنۍ، ټولنه او دولت مکلف دي چې ځوان نسل ته د تعلیم او تربیې زمینه او مناسب درسي چاپیریال برابر کړي، څکه ټولنې ته د مناسبو اشخاصو په وړاندې کولو کې د هغوی د سویې ټیټوالی او لوړوالی بنسټیز رول لري. څکه ټولنې ته د مسلکي، غوره او په ملي او اسلامي روحیه د روزل سویو اشخاصو وړاندې کول د دولت مکلفیت دئ، خو له بده مرغه نن ورځ د دولتي ښوونځیو څخه په پورته ځانګړنو سمبال اشخاص نه فارغېږي چې په پایله کې ټولنې ته د خدمت پر ځای د اوږو بار ګرځي. د دې څېړنې موخه دا وه چې د کندهار د دولتي ښاري شوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې ټیټوالي عوامل معلوم سي چې دې موخې ته رسېدلي یو. یعني؛ د دې څېړنې په مرسته دا واضح سول چې د کورنۍ، استادانو او ښوونځي له خوا نه تشویق، د اقتصادي ستونزو زیاتوالی، د درس سره نه علاقه، په واسطه کامیابېدل، د زده کوونکو له لخوا د ګېمونو، فلمونو، تلیفون او انټرنیټ زیات کارول، د کورنۍ او مشرانو نه پاملرنه، د استادانو بې غوري، د مسلکي استادانو کمښت او پر خپلو مضامینو یې نه حاکمیت، د مناسب درسي چاپیریال نه شتون، د زده کوونکو او استادانو له خوا غیر حاضري، د درسونو زيات لوډ، د عملي، لابراتواري او ورزشي فعالیتونو نه شتون/ کموالی، د درسي کتابونو کمښت او په ټولنه کې د باسواده کسانو بې کاري د کندهار دولتي ښاري ښوونځیو د نارینه زده کوونکو د سویې ټیټوالي لامل سوي دي. همدا راز؛ د څېړنې پایلو وښوده چې د زده کوونکو تشویق، عملي او ګروپي کارونه، د اړتیا وړ درسي لوازمو اماده کول، د سیالیو او تشویقي پروګرامونو په لار اچول، د زده کوونکو څارل، د مسلکي استادانو استخدام هغه فکتورونه دي چې د زده کوونکو د سویې د لوړوالي لامل کېږي.

وړاندیزونه: کورنۍ او مشران باید په منظم ډول د خپلو اولادونو زده کړه ېېز بهیر وڅاري. د پوهني ریاست باید په دولتي ښوونځیو کي مسلکي استادان استخدام کړي. د پوهني ریاست دي د مؤسساتو په مرسته د دولتي ښوونځیو درسي کتابونه او لوازم برابر او څارنه دي یې وکړي. دولت باید باسواده کسانو ته د کار زمينه برابره کړي، ترڅو خلک زده کړو ته زړه ښه کړي. اړوند ارګانونه دي بېلابیلي ستراتیژیاني په کار واچوي ترڅو د سویې په لوړوالي کي ښه ثابت سي. د ښوونکو د سویو د ټیټوالي عوامل دي په راتلونکو څېړنو کي معلوم کړل سي. استادان دي د زده کوونکو د سویو د لوړوالي له پاره اړین مهارتونه مطالعه کړي. په راتلونکو څېړنو او سروې ګانو کي دي د نمونې زیاته اندازه وټاکل سي، د پوښتنلیک ترڅنګ دي د مرکې میتود هم وکارول سي.

ماخذونه (References)

اساسي قانون (۱۳۸۲ل). ۸۱۸ ګڼه رسمي جریده. ۱۷، ۴۳ او ۴۴ مادې.

بلخېل، نورمدين (2018-2-3)، nan. Asia. په ټولګی کي ځیني ښوونکو ته ولي زده کوونکي غوږ نه نیسي؟

خبرگزاری صدای افغان (آوا)، avapress.com (مکاتب دولتی از کیفیت پایین برخوردار اند/ راپور).

ذکي، نصیب الله 10-2022-june، dawatmedia24.com، له ښوونځي څخه د زده کوونکو د تېښتي لاملونه.

قانون معارف (۱۳۸۷ل). ۹۵۵ ګڼه رسمي جریده ۲ ماده.

منصوري، امیر محمد، ۶/۹/۲۰۱۳ م. https://rohi.af (په هیواد کي د کوچیانو او کارکوونکو غریبو د ماشومانو د تعلیم ستونځي او د حل یو څو پیشنهادي لارې/ لیکنه).

نادم، بشیر احمد، (۲۰۱۹اکتوبر، ۱ م.)،Pajhwok.com (د کندهار ښوونځیو زده کوونکي د کتابونو له کمښت سره مخ دي/ راپور).

ندا، فرشته، آزادی راډیو، (۱۳۹۲/ ۱۲/ ۱۱ل.)/ da.azadiradio.com (چرا شاگردان مکاتب دولتی نمی توانند در مسابقات بین المللی شرکت کنند؟/ راپور).

Factors of Low Achievement of Male Students at Urban Public Schools of Kandahar

Abdul Rahman Achakzai
abdulrahmanachakzai2019@gmail.com
Phone: 0704782018
Aminullah Salik
aminullah.salik@gmail.com
Mobile phone: 0704006019
Lecturers of the faculty of law and political science

Abstract

The level of achievement of students can have a fundamental role in presenting them as the best, professional and trained people in the national and Islamic spirit to the society. The aim of this research was to find out the reasons for the low achievement of male students in Kandahar city public schools and we have mostly reached the desired goals. Therefore, this research has been conducted and the necessary information has been collected related to the factors of low achievement of male students of public urban schools in Kandahar. This is a field study and 180 questionnaires were distributed to male high school students of Kandahar public urban schools and answered by them. The obtained data has been analyzed by SPSS. In the result various different factors of the low level of students' achievement have been recognized such as lack of encouragement from family, teachers and school, economic problems, lack of interest in learning, passing them freely, usage of games, watching movies, using telephone and internet, neglect of family and elders, negligence of teachers, shortage of professional teachers and lack of control over their subjects, lack of proper teaching environment, Absentees by students and teachers, overload of lessons, lack of practical, laboratory and sports activities, shortage of textbooks and unemployment of literate people in the society have been recognized as a result of which every year through Kankur some students can not find their way to universities to get higher education.

Keywords: *factors, students, urban schools, low acheivement*